

Наталія Марценко,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного
права і процесу Західноукраїнського

національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2106-5335>

ЄДНІСТЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У СВІТЛІ НАЯВНИХ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ, ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ТА СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що забезпечення єдності судової практики є ключовим елементом стабільної правової системи, оскільки гарантує узгодженість судових рішень у схожих правових ситуаціях, підвищує довіру до судової системи та сприяє реалізації принципу верховенства права. Незважаючи на ефективність традиційних правових механізмів, ризик розбіжностей у тлумаченні та застосуванні норм все ж існує, що підкреслює потребу в інноваційних підходах, які в сучасних умовах розвитку суспільства та технологій мають значний потенціал. Поєднання традиційних правових механізмів та інноваційних технологій робить дослідження особливо актуальним для формування єдиної судової практики в Україні.

Мета дослідження полягає у вивченні механізмів забезпечення єдності судової практики в Україні з урахуванням національного законодавства, вимог європейських стандартів та можливості використання штучного інтелекту.

Для дослідження єдності судової практики застосовувались такі методи як формально-логічний, порівняльно-правовий, системний та метод аналізу і синтезу, що дозволяє всебічно оцінити роль правових норм і технологічних інструментів у забезпеченні узгодженості судових рішень.

Зроблено висновок, що єдність судової практики є фундаментальним елементом верховенства права та запорукою довіри суспільства до судової системи. У цьому контексті узгодженість судових рішень слугує не лише інструментом юридичної визначеності, але й необхідною умовою реалізації права на справедливий судовий розгляд. Забезпечення єдності судової практики ґрунтується як на історично сформованих правових принципах, починаючи з римського права, так і на сучасних європейських стандартах.

Обґрунтовано думку про те, що механізми забезпечення єдності судової практики постійно потребують удосконалення, зокрема через розвиток як правових, так і інноваційних інструментів. Тому у сучасних умовах особливого значення набуває можливість інтеграції інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту, у процеси аналізу та узагальнення судової практики. Теперішній рівень розвитку штучного інтелекту свідчить про те, що він здатний не тільки підвищити ефективність судочинства, але й також сприяти єдиним підходам у правозастосуванні. Поряд із цим його застосування повинне суворо відповідати європейським етичним стандартам, передбачати прозорість, відповідальність суддів за остаточні рішення, а також дотримання принципів конфіденційності та незалежності правосуддя. Гармонійне поєднання традиційних механізмів правового регулювання з потенціалом сучасних технологій створює перспективні умови для зміцнення єдності судової практики та підвищення довіри громадян до системи правосуддя.

Ключові слова: судова практика, суд, правосуддя, цивільне судочинство, ЄСПЛ, практика ЄСПЛ, прецедент, рішення суду, тлумачення права, штучний інтелект.

Martsenko N.

The Unity of Judicial Practice in the Light of Existing Legal Mechanisms, European Standards and Modern Technologies

The relevance of this study is determined by the fact that ensuring the unity of judicial practice is a key element of a stable legal system, as it guarantees the consistency of court decisions in similar legal situations, enhances trust in the judicial system and promotes the implementation of the rule of law. Despite the effectiveness of traditional legal mechanisms, the risk of discrepancies in the interpretation and application of norms still exists, which highlights the need for innovative approaches that, in the modern context of social and technological development, hold significant potential. The combination of traditional legal mechanisms and innovative technologies makes the study particularly relevant for shaping a unified judicial practice in Ukraine.

The purpose of the study is to examine the mechanisms for ensuring the unity of judicial practice in Ukraine,

taking into account national legislation, the requirements of European standards and the potential use of artificial intelligence.

To study the unity of judicial practice, such methods as the formal-logical, comparative-legal, systemic and analysis and synthesis methods were employed, allowing for a comprehensive assessment of the role of legal norms and technological tools in ensuring the consistency of court decisions.

It is concluded that the unity of judicial practice is a fundamental element of the rule of law and a guarantee of society's trust in the judicial system. In this context, the consistency of court decisions serves not only as a tool of legal certainty but also as a necessary condition for the realization of the right to a fair trial. Ensuring the unity of judicial practice is based both on historically established legal principles, beginning with Roman law and on modern European standards.

It is argued that the mechanisms for ensuring the unity of judicial practice require constant improvement, particularly through the development of both legal and innovative tools. Therefore, under modern conditions, the possibility of integrating innovative technologies, especially artificial intelligence, into the processes of analyzing and systematizing judicial practice acquires special significance. The current level of artificial intelligence development demonstrates that it is capable not only of enhancing the efficiency of judicial proceedings but also of contributing to unified approaches in law enforcement. At the same time, its use must strictly comply with European ethical standards, ensure transparency, preserve judicial responsibility for final decisions and uphold the principles of confidentiality and judicial independence. A harmonious combination of traditional mechanisms of legal regulation with the potential of modern technologies creates promising conditions for strengthening the unity of judicial practice and increasing citizens' trust in the justice system.

Keywords: *judicial practice, court, justice, civil proceedings, ECtHR, the practice of the ECtHR, precedent, court decision, interpretation of law, artificial intelligence.*

Постановка проблеми. Збереження єдності судової практики є критично важливим елементом ефективної правової системи та забезпечення верховенства права. Принцип верховенства права передбачає не лише формальне дотримання правових норм, але й їх послідовне, узгоджене та передбачуване їх застосування у практиці судових органів. Тому вирішення проблеми збереження єдності судової практики є необхідною передумовою для забезпечення справедливого судового розгляду, довіри до правової системи та адаптації національного судочинства до умов сьогодення.

В сучасних умовах проблема забезпечення єдності судової практики поєднує два взаємодоповнюючі аспекти – традиційний та інноваційний. В Україні, як і в інших правових державах, забезпечення єдності судової практики у цивільних справах базується на традиційних правових механізмах, серед яких систематичні узагальнення судових рішень, врахування постанов Верховного Суду, апеляційний та касаційний перегляд рішень, застосування процесуальних норм Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) та інших законодавчих положень, що регламентують діяльність судів. Отже, традиційний підхід передбачає формування єдиної судової практики через правові механізми, національні інституції, дотримання європейських стандартів, натомість інноваційний стосується застосування сучасних технологій. Видається, сучасний розвиток судової системи вимагає впровадження інноваційних інструментів, які здатні підвищити ефективність та передбачуваність правозастосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про актуальність та важливість досліджень проблематики єдності судової практики. Особливу увагу слід приділити працям таких науковців як Сопільняк В. Ю., Рогач Л. П., Деменчук М. О., Бобченко Н. Р., Шило О. Г., Резнікова В. В., Щербина В. С. У працях зазначених авторів досліджується сутність єдності судової практики, її роль у забезпеченні передбачуваності судових рішень та стабільності правових відносин, а також механізми усунення розбіжностей у практиці судів різних інстанцій. Разом із тим дослідники відзначають проблемні аспекти забезпечення єдності судової практики, зокрема неоднакове тлумачення законодавства судами, суб'єктивність суддівського розсуду, нестабільність законодавства, недостатню комунікацію між судами та обмежене використання сучасних технологій. Однак чіткого та повного розуміння оптимальних механізмів забезпечення єдності судової практики у наукових працях поки що не сформовано, що підкреслює актуальність подальшого дослідження даної проблеми з урахуванням сучасних технологічних можливостей та міжнародних стандартів.

Мета дослідження полягає у вивченні механізмів забезпечення єдності судової практики в Україні з урахуванням національного законодавства, вимог європейських стандартів та можливості використання штучного інтелекту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою довіри до права та авторитету судових рішень ще з часів римського права є принцип «*de similibus idem est iudicium*», який означає, що «у подібних

справах приймаються однакові рішення». По своїй суті, він базується на ідеї необхідності забезпечення стабільності судової практики та передбачуваності результатів судового розгляду у схожих справах [1, с. 61]. Тим не менше, неоднакове тлумачення законодавства різними судами, відсутність чітких нормативних положень у деяких сферах права, а також вплив суб'єктивних оцінок суддів (в межах суддівського розсуду), можуть призводити до різних рішень у подібних справах. Крім того, серед причин виникнення розбіжностей у судовій практиці можна також виокремити нестабільність законодавства, надмірне навантаження на суддів та апарат, недостатня горизонтальна і вертикальна комунікація між судами, обмежене використання сучасних технологій і фінансування системи правосуддя, а також відсутність ефективної пошукової бази судових рішень [2].

Проблема єдності судової практики не є новою, тому у доктрині права та у практиці правозастосування існують усталені підходи до її забезпечення, які з огляду на розвиток суспільних та правових відносин зазнають постійної модифікації та удосконалюються. Сюди можна віднести систематичне узагальнення судової практики, активне використання постанов вищих судів як орієнтирів для нижчих інстанцій, удосконалення правових норм та детальне регулювання процесуальних процедур, що дозволяє мінімізувати суб'єктивність суддівських рішень і підвищує передбачуваність результатів судового розгляду, періодичні огляди практики касаційних судів, дайджести Великої Палати ВС, навіть формування «обов'язкових прецедентів» у певних категоріях справ тощо. Водночас навіть за таких механізмів зберігається ризик різних підходів у практиці правозастосування, що зумовлює необхідність постійного вдосконалення системи контролю за єдністю судової практики.

У науковій літературі є різні підходи до розуміння «єдності судової практики», які здебільшого зводяться до трактування даного поняття як: послідовного підходу судів до застосування норм матеріального та процесуального права під час розгляду конкретних справ, із урахуванням результатів розгляду справ зі схожими фактичними обставинами [3, с. 4.]; передбачуваність та послідовність при розгляді та вирішенні однорідних справ, що забезпечується єдністю підходів до інтерпретації та конкретизації правових норм, а також використанням аналогії для подолання прогалин, спираючись на принцип верховенства права [4, с. 11–12]; усталене застосування процесуальних і матеріальних норм в однорідних категоріях справ, де ключовими умовами для оцінки подібності або відмінності судових рішень є застосування однієї і тієї ж норми та подібність фактичних обставин [5, с. 117–118]. Узагальнюючи наведені підходи, можна стверджувати, що під «єдністю судової практики» в науковій літературі розуміють системну послідовність і передбачуваність у застосуванні судами норм матеріального та процесуального права при розгляді однорідних справ, ключовими ознаками якої є стабільність правозастосування, уніфікація тлумачення правових норм, врахування попередніх рішень у аналогічних справах та забезпечення відповідності принципам верховенства права. Тобто єдність судової практики передбачає як фактичну схожість обставин справ, так і однаковий підхід до застосування норм права.

Як наголошує Гнатковський М., «непослідовний і суперечливий суд не може бути справедливим» [6], а отже стабільність та єдність судової практики є критично важливою для забезпечення справедливого судового розгляду та довіри до судової системи. У світлі практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), даний принцип проявляється через вимогу до національних судів діяти передбачувано і послідовно, забезпечуючи юридичну визначеність для сторін процесу. ЄСПЛ неодноразово підкреслював, що непослідовність судових рішень може порушувати право на справедливий судовий розгляд, закріплене в статті 6 Конвенції, оскільки суперечливі практики створюють невизначеність у застосуванні права та підривають довіру до правосуддя [7]. Тому, саме для забезпечення верховенства права та довіри громадськості до судової системи, необхідним є формування та підтримка єдиної судової практики, що передбачає узгоджене тлумачення законодавства та застосування однакових підходів у схожих правових ситуаціях.

У рішенні *Atanasovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia* ЄСПЛ зауважує, що суди можуть адаптувати та уточнювати свої правові підходи відповідно до суспільних та правових змін, не порушуючи при цьому принципу справедливого судового розгляду та юридичної визначеності [8]. ЄСПЛ у своїх твердженнях виходить із того, що відсутність еволюційного підходу може гальмувати процеси реформування та вдосконалення правової системи, оскільки судова практика ризикує залишатися статичною, не враховуючи зміни в суспільстві та потреби в удосконаленні законодавства. В кінцевому результаті, це обмежуватиме можливість адаптувати правові норми до сучасних реалій та забезпечити ефективне і справедливе здійснення правосуддя.

У п. 5 Висновку № 20 Консультативної ради європейських суддів вказується також на важливості єдиного застосування закону як фундаментального елемента принципу рівності перед законом. Правова

визначеність і передбачуваність рішень суду виступають невід'ємними складовими верховенства права, адже в державі, де цей принцип дотримується, громадяни мають законне очікування на однакове ставлення та послідовне застосування правових норм. Це передбачає, що особи можуть спиратися на попередні судові рішення у подібних справах, оцінювати наслідки своїх дій чи бездіяльності та приймати обґрунтовані правові рішення [9]. Тому формування єдиної судової практики є не лише технічним завданням правової системи, а й механізмом зміцнення верховенства права, підтримки стабільності правових відносин та підвищення довіри громадян до правосуддя.

Отже, єдність судової практики є ключовим елементом ефективної та стабільної правової системи, оскільки забезпечує узгодженість рішень судів у схожих правових ситуаціях, що робить правові норми стабільними та зрозумілими. Крім того, єдність судової практики є важливою складовою принципу рівності перед законом, оскільки гарантує однакове застосування правових норм до всіх громадян, незалежно від соціального статусу, походження чи інших відмінностей, тим самим зміцнюючи ідею справедливості та недискримінації.

ЄСПЛ неодноразово підкреслював важливість запровадження ефективних механізмів для забезпечення узгодженості судової практики та формування єдиного підходу до тлумачення і застосування права судами. Держави несуть відповідальність за організацію своїх правових систем таким чином, щоб запобігти ухваленню суперечливих судових рішень, що могло б створювати правову невизначеність та підривати довіру до судової влади [10; 11].

Серед механізмів усунення розбіжностей у судовій практиці у Висновку № 20 Консультативної ради європейських суддів виокремлено неформальні (заходи з правової освіти, професійні тренінги, матеріали у ЗМІ), напівформальні (колективні обговорення, робочі наради, міжсудові конференції, що об'єднують суддів однієї або різних інстанцій) та формальні (провадження в апеляційних та касаційних судах) інструменти [9].

Крім того, аналіз чинного законодавства дозволяє також виділити окремі процесуальні засоби усунення розбіжностей у місцевому суді за нормами Цивільного процесуального кодексу України, зокрема, через нормативну фіксацію вимоги щодо законності та обґрунтованості судового рішення. Для прикладу, у ст. 263 ЦПК України передбачено, що судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним (відповідати нормам матеріального права із дотриманням норм процесуального права) і обґрунтованим (рішення ухвалюється на підставі повного і всебічного з'ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні) [12]. У ч. 4 ст. 263 ЦПК України також вказується, що при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановках Верховного Суду [12]. Підсилюються дані положення нормою ч. 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», де йдеться про те, що «висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права» [13].

Апеляційні суди відіграють ключову роль у забезпеченні єдності судової практики, перевіряючи законність та обґрунтованість рішень судів першої інстанції відповідно до доводів та вимог апеляційної скарги. Згідно з ч. 4 ст. 367 ЦПК України, апеляційний суд при розгляді справи не обмежується викладеними в апеляційній скарзі доводами та вимогами, якщо в процесі перевірки встановлено порушення норм процесуального права, що становлять обов'язкову підставу для скасування рішення, або виявлено неправильне застосування норм матеріального права. Такий підхід забезпечує ефективний контроль за законністю та обґрунтованістю судових рішень і сприяє формуванню єдності судової практики. Водночас п. 4 ч. 1 ст. 376 ЦПК України передбачає, що підставами для повного або часткового скасування судового рішення, винесення нового рішення у відповідній частині або його зміни є порушення норм процесуального права або неправильне застосування норм матеріального права [12]. Частина 2 статті 376 ЦПК України визначає, що неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону, або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню. Порушення норм процесуального права може стати підставою для скасування або зміни судового рішення, якщо воно призвело до неправильного вирішення справи.

Ключову роль в усуненні розбіжностей в судовій практиці відведена Верховному Суду [14, с. 65]. У п. 20 Висновку Консультативної ради європейських суддів наголошується на тому, що розв'язання суперечностей у судовій практиці у першу чергу є повноваженням Верховного суду, який має забезпечувати єдність судової практики для того, щоб виправляти непослідовності правозастосування [9].

Варто зауважити, що Велика Палата Верховного Суду може відступати від раніше сформованих правових позицій виключно за наявності належних і переконливих підстав, оскільки така практика покликана забезпечувати сталість та єдність судової практики. Відповідний відступ є допустимим лише у випадках, коли попередні висновки виявилися помилковими, або ж застосований підхід втратив актуальність у зв'язку з розвитком суспільних відносин чи змінами у їх правовому регулюванні. При цьому до уваги мають братися як трансформації у національному законодавстві, так і практика ЄСПЛ [2].

Отже, рішення Верховного Суду виступають одним із інструментів забезпечення сталості та єдності судової практики. Однак відповідність вимогам законності та обґрунтованості повинні демонструвати також і рішення судів нижчих інстанцій, адже саме їхня послідовність і узгодженість із практикою вищих судів формує цілісність правозастосування. Більше того, відповідно до Висновку № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів щодо якості судових рішень вказується, що дотримання принципу єдності судової практики є складовою якісного судового рішення, адже, поряд із визнанням повноваження судді тлумачити закон, існує також його обов'язок забезпечувати юридичну визначеність. Водночас судові рішення має на меті не лише вирішення конкретного спору шляхом надання сторонам правової визначеності, але й також формування судової практики, що здатна запобігти виникненню подібних спорів у майбутньому [15].

Однак, пори наявність ефективних процесуальних механізмів забезпечення єдності судової практики, особливу увагу також варто приділяти можливості використання сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту, для автоматизованого аналізу судових рішень, виявлення тенденцій у практиці та підвищення передбачуваності застосування норм права. Фактично, дана ідея простежується у новій редакції Концепції ЄСІКС від 30 квітня 2025 року. Концепція містить розділ 6.3 Місце та допустимі межі застосування штучного інтелекту в ЄСІКС, де вказується, що штучний інтелект має здатність «суттєво піднімати ефективність роботи в автоматизованих системах», однак, попри це, «вимагає відповідального ставлення до його застосування» [16, с. 42]. У Концепції зазначається, що у межах ЄСІКС штучний інтелект може бути використаний для реалізації такої функції, як виявлення відхилення від загальної судової практики розгляду в аналогічних справах [16, с. 43].

Таке використання штучного інтелекту повинне здійснюватись із врахуванням Європейської етичної хартії щодо використання штучного інтелекту (ШІ) в судових системах та їхньому середовищі [17] та Висновку КРЕС № 26 (2023): Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві [18], які встановлюють межі застосування штучного інтелекту у судочинстві. Дані акти підкреслюють виключно допоміжну роль штучного інтелекту у функціонуванні судових систем.

Вказана ідея видається прогресивною та своєчасною, оскільки поєднує потенціал сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту, з уже наявними процесуальними механізмами забезпечення єдності судової практики, що відкриває можливість для більш ефективного та передбачуваного застосування права. Штучний інтелект, завдяки здатності обробляти великі масиви судових рішень значно швидше, ніж це можливо вручну, та виявляти закономірності, які можуть залишитися поза увагою людини, має потенціал суттєво підвищити ефективність функціонування судової системи [19; 20]. Видається, його використання сприятиме забезпеченню єдності та передбачуваності судової практики, оскільки автоматизовані інструменти допоможуть своєчасно виявляти відхилення від загальних підходів і уникати випадкових чи необґрунтованих розбіжностей у тлумаченні норм права. Крім того, застосування штучного інтелекту може сприяти оптимізації робочого навантаження, зменшуючи обсяг рутинної аналітичної роботи для суддів та їхніх помічників, дозволяючи зосередитися на глибокому аналізі складних справ.

Однак, при реалізації ідеї використання штучного інтелекту для виявлення відхилення від загальної судової практики розгляду в аналогічних справах, необхідно враховувати низку важливих аспектів, щоб забезпечити відповідність даного процесу європейським стандартам і принципу верховенства права. Насамперед штучний інтелект повинен виконувати виключно допоміжну функцію, тоді як остаточні рішення мають залишатися за суддями, що узгоджується з положеннями Європейської етичної хартії (2018) та Висновку КРЕС № 26 (2023). Важливим фактором є також якість даних, оскільки якщо судові рішення містять помилки, є неповними або неправильно анотованими, алгоритми можуть не лише відтворювати ці недоліки, а й посилювати їх. Тому особливого значення набуває прозорість алгоритмів і можливість зовнішнього аудиту, так як судді та учасники процесу повинні мати розуміння того, яким чином формується висновок штучного інтелекту, щоб уникнути ефекту «чорної скриньки» [19]. Крім того, використання таких технологій має супроводжуватися суворим дотриманням стандартів конфіденційності та кібербезпеки з метою недопущення витоків або неправомірного використання інформації. Нарешті, важливо визначити

чіткі етичні та правові межі застосування штучного інтелекту, щоб він не перебрав на себе функцій вирішення справ або оцінки доказів, оскільки це суперечило б принципам незалежності суду та верховенства права.

Висновки. Підводячи підсумок проведеного дослідження, можна стверджувати, що єдність судової практики є фундаментальним елементом верховенства права та запорукою довіри суспільства до судової системи. Її забезпечення ґрунтується як на історично сформованих правових принципах, починаючи з римського права, так і на сучасних європейських стандартах, які наголошують на передбачуваності та послідовності у правозастосуванні. У цьому контексті узгодженість судових рішень слугує не лише інструментом юридичної визначеності, але й необхідною умовою реалізації права на справедливий судовий розгляд.

Водночас, аналіз практики свідчить, що навіть за наявності усталених механізмів – систематизації судової практики, орієнтирів Верховного Суду, процесуальних гарантій – існують об’єктивні та суб’єктивні фактори, що породжують розбіжності у правозастосуванні. До них належать недосконалість законодавства, перевантаження судів, обмеженість ресурсів та комунікації, а також ризик суб’єктивізму у межах суддівського розсуду. Зважаючи на це, завдання забезпечення єдності судової практики постійно потребує удосконалення, зокрема через розвиток як правових, так і інноваційних інструментів. Тому у сучасних умовах особливого значення набуває можливість інтеграції інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту, у процеси аналізу та узагальнення судової практики. Використання таких систем здатне підвищити ефективність, забезпечити своєчасне виявлення відхилень і сприяти передбачуваності правозастосування. Поряд із цим їх застосування повинне суворо відповідати європейським етичним стандартам, передбачати прозорість, відповідальність суддів за остаточні рішення, а також дотримання принципів конфіденційності та незалежності правосуддя. Гармонійне поєднання традиційних механізмів правового регулювання з потенціалом сучасних технологій створює перспективні умови для зміцнення єдності судової практики та підвищення довіри громадян до системи правосуддя.

Список використаної літератури

1. Сопільняк В. Ю. Удосконалення нормативно-правових засад застосування у цивільному судочинстві України Європейської конвенції з прав людини і практики ЄСПЛ як джерела права. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*. 2025. Том 27. Випуск 1 (40). С. 56–63. URL: <https://journals.visnyk-onu.od.ua/index.php/law/article/view/495/483> (дата звернення 24.06.2025).
2. Рогач Л. Питання забезпечення єдності судової практики. Зміни до Господарського процесуального кодексу України щодо вдосконалення перегляду судових рішень апеляційною та касаційною інстанціями. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/PREZ_Rogach_2021_12_03.pdf (дата звернення 24.06.2025).
3. Деменчук М. О. Роль Верховного Суду у забезпеченні єдності судової практики в Україні : автореферат дисертації кандидата юридичних наук, спеціальність. 12.00.10. Одеса. 2018. 22 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2ea26078-d01f-44f4-aeeb-fc1f10841287/content> (дата звернення 24.06.2025).
4. Бобечко Н. Р. Новели кримінально-процесуального законодавства України в контексті забезпечення єдності судової практики. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2018. №1 (17). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2022/n1/22enniod.pdf> (дата звернення 24.06.2025).
5. Шило О. Г. Єдність судової практики у вимірі стандартів якості кримінального процесуального законодавства України : монографія. Національна академія правових наук України, НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків. Право. 2021. 352 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%9A%D0%BE%D0%BB_%D0%84%D0%94%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%AC-%D0%A1%D0%A3%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%87-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%98_%D0%A8%D0%B8%D0%BB%D0%BE_2022.pdf (дата звернення 24.06.2025).
6. Гнатковський М. Єдність судової практики як вимога права на справедливий суд. Міжнародна онлайн конференція до 5-річчя Верховного Суду «Імплементція верховенства права: роль Верховного Суду в сучасних умовах». 20.01.2023. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1374711/?fbclid=IwAR10h> (дата звернення 24.09.2025).
7. Judgment of the ECtHR in the case of «Vinčić and Others v. Serbia» dated 02 March 2010. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-95959%22%7D> (дата звернення 24.06.2025).

8. Judgment of the ECtHR in the case of «Atanasovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia» dated 14 April 2010. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-96673%22%5D%7D> (дата звернення 24.06.2025).
9. Висновок № 20 про роль судів у забезпеченні єдності застосування закону. Консультативна рада європейських суддів. Страсбург. 10.11.2017. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/vysnovok_kryes_20.pdf (дата звернення 24.09.2025).
10. Judgment of the ECtHR in the case of «Vrioni and Others v. Albania» dated 11 April 2011. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-102131%22%5D%7D> (дата звернення 24.06.2025).
11. Judgment of the ECtHR in the case of «Brezovec v. Croatia» dated 18 October 2013. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-122432%22%5D%7D> (дата звернення 24.06.2025).
12. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n8001> (дата звернення 24.06.2025).
13. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення 24.06.2025).
14. Резнікова В. В., Щербина В. С. Шляхи вдосконалення механізмів забезпечення єдності судової практики в сучасних реаліях. *Юридична Україна*. 2019. № 12. С. 65–68.
15. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf (дата звернення 24.06.2025).
16. Концепція ЄСІКС: затверджена наказом Державної судової адміністрації України від 30.04.2025 року № 178. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/normatyvno-pravova%20baza/N_178_2025_dodatok.pdf (дата звернення 14.07.2025).
17. European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment. 3-4 December 2018. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/196205/COUNCIL%20OF%20EUROPE%20-%20European%20Ethical%20Charter%20on%20the%20use%20of%20AI%20in%20judicial%20systems.pdf> (дата звернення 12.07.2025).
18. Висновок КРЕС № 26 «Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві» від 01 грудня 2023 року. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/vysnovok_kryes_no_26_neoficiynyy_pereklad.pdf (дата звернення 14.07.2025).
19. Марценко Н. С. Використання цифрових технологій для покращення результатів цивільного правосуддя: зарубіжний досвід. *Нове Українське право. Євроінтеграція*. 2022. С. 57–65. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/392> (дата звернення 24.06.2025).
20. Drakokhrust T., Martsenko N. Artificial Intelligence in the Modern Judicial System. *Journal of Modern Educational Research*. 2022. 1:5. DOI: 10.53964/jmer.2022005. URL: <https://www.innovationforever.com/article.JMER20220107> (дата звернення 14.07.2025).

References

1. Sopilniak, V. Yu. (2025). Udoskonalennia normatyvno-pravovykh zasad zastosuvannia u tsyvilnomu sudochynstvi Ukrainy Yevropeiskoi konventsii z prav liudyny i praktyky YeSPL yak dzherela prava [Improvement of the legal and regulatory framework for the application of the European Convention on Human Rights and ECtHR practice as a source of law in civil proceedings of Ukraine]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu - Scientific Bulletin of Odesa National University*. Serii: Pravoznnavstvo, 27, Vypusk 1 (40), S. 56-63. Retrieved from <https://journals.visnyk-onu.od.ua/index.php/law/article/view/495/483> [in Ukrainian].
2. Rohach L. (2021). *Pytannia zabezpechennia yednosti sudovoi praktyky. Zminy do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo vdoskonalennia perehliadu sudovykh rishen apeliatsiinoiu ta kasatsiinoiu instantsiiamy* [Issues of ensuring the unity of judicial practice. Amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine on improving the review of court decisions by appellate and cassation instances]. Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/PREZ_Rogach_2021_12_03.pdf [in Ukrainian].
3. Demenchuk, M. O. (2018). *Rol Verkhovnoho Sudu u zabezpechenni yednosti sudovoi praktyky v Ukraini* [The role of the Supreme Court in ensuring the unity of judicial practice in Ukraine] : avtoreferat dysertatsii kandydata yurydychnykh nauk, spetsialnist. 12.00.10. Odesa. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2ea26078-d01f-44f4-aeeb-fc1f10841287/content> [in Ukrainian].

4. Bobechko, N. R. (2018). Novelty kryiminalno-protsesualnoho zakonodavstva Ukrainy v konteksti zabezpechennia yednosti sudovoi praktyky [Novelties of the criminal procedural legislation of Ukraine in the context of ensuring the unity of judicial practice]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» - Scientific Journal of the National University «Ostroh Academy»*. Seriiia «Pravo», №1 (17). Retrieved from <https://lj.oa.edu.ua/articles/2022/n1/22enniod.pdf> [in Ukrainian].
5. Shylo, O. H. (2021). *Yednist sudovoi praktyky u vymiri standartiv yakosti kryiminalnoho protsesualnoho zakonodavstva Ukrainy [The unity of judicial practice in the dimension of quality standards of the criminal procedural legislation of Ukraine] : monohrafiia. Natsionalna akademiia pravovykh nauk Ukrainy, NDI vyvchennia problem zlochynnosti im. akad. V. V. Stashysa*. Kharkiv: Pravo. Retrieved from https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%9A%D0%BE%D0%BB_%D0%84%D0%94%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%AC-%D0%A1%D0%A3%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%87-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%98_%D0%A8%D0%B8%D0%BB%D0%BE_2022.pdf [in Ukrainian].
6. Hnatkovskiy, M. (2023). Yednist sudovoi praktyky yak vymoha prava na spravedlyvyi sud [The unity of judicial practice as a requirement of the right to a fair trial]. *Mizhnarodna onlain konferentsiia do 5-richchia Verkhovnoho Sudu «Implementatsiia verkhovenstva prava: rol Verkhovnoho Sudu v suchasnykh umovakh»*. Retrieved from <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1374711/?fbclid=IwAR10h> [in Ukrainian].
7. *Judgment of the ECtHR in the case of «Vinčić and Others v. Serbia» dated 02 March 2010*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-95959%22%7D> [in English].
8. *Judgment of the ECtHR in the case of «Atanasovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia» dated 14 April 2010*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-96673%22%7D> [in English].
9. *Vysnovok № 20 pro rol sudiv u zabezpechenni yednosti zastosuvannia zakonu. Konsultatyvna rada yevropeiskyykh suddiv [Opinion No. 20 on the role of courts in ensuring the uniform application of the law. Consultative Council of European Judges]*. Strasburh. 10.11.2017. Retrieved from https://hcj.gov.ua/sites/default/files/vysnovok_kryes_20.pdf [in Ukrainian].
10. *Judgment of the ECtHR in the case of «Vrioni and Others v. Albania» dated 11 April 2011*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-102131%22%7D> [in English].
11. *Judgment of the ECtHR in the case of «Brezovec v. Croatia» dated 18 October 2013*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-122432%22%7D> [in English].
12. *Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Civil Procedural Code of Ukraine: Law of Ukraine]* vid 18.03.2004 roku № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n8001> [in Ukrainian].
13. *Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy [On the Judiciary and the Status of Judges: Law of Ukraine]*. vid 02.06.2016 roku № 1402-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> [in Ukrainian].
14. Rieznikova, V. V. & Shcherbyna, V. S. (2019). Shliakhy vdoskonalennia mekhanizmiv zabezpechennia yednosti sudovoi praktyky v suchasnykh realiiakh [Ways to improve the mechanisms for ensuring the unity of judicial practice in modern realities]. *Yurydychna Ukraina - Legal Ukraine*, 12, 65-68 [in Ukrainian].
15. *Vysnovok № 11 (2008) Konsultatyvnoi rady yevropeiskyykh suddiv do uvahy Komitetu Ministriv Rady Yevropy shchodo yakosti sudovykh rishen [Opinion No. 11 (2008) of the Consultative Council of European Judges to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the quality of judicial decisions]*. Retrieved from https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf [in Ukrainian].
16. *Kontseptsiia YeSIKS [Concept of the UJICS] : zatverdzhena nakazom Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy* vid 30.04.2025 roku № 178. Retrieved from https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/normatyvno-pravova%20baza/N_178_2025_dodatok.pdf [in Ukrainian].
17. *European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment*, 3-4 December 2018. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/196205/COUNCIL%20OF%20EUROPE%20-%20European%20Ethical%20Charter%20on%20the%20use%20of%20AI%20in%20judicial%20systems.pdf> [in English].
18. *Vysnovok KRleS № 26 «Rukhaiuchys vpered: vykorystannia asystyvnykh tekhnolohii u sudochynstvi» [CCJE Opinion No. 26 Moving Forward: The Use of Assistive Technologies in Justice]* vid 01 hrudnia 2023 roku. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/vysnovok_kryes_no_26_neoficiynny_pereklad.pdf [in Ukrainian].

19. Martsenko, N. S. (2022). Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii dlia pokrashchennia rezultativ tsyvilnoho pravosuddia: zarubizhnyi dosvid [The Use of Digital Technologies to Improve Civil Justice Outcomes: International Experience]. *Nove Ukrainske pravo - New Ukrainian Law*. Yevrointehratsiia, 57-65. Retrieved from <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/392> [in Ukrainian].
20. Drakokhrust, T. & Martsenko, N. (2022). Artificial Intelligence in the Modern Judicial System. *Journal of Modern Educational Research*. 1:5. DOI: 10.53964/jmer.2022005. Retrieved from <https://www.innovationforever.com/article.JMER20220107> [in English].

Стаття надійшла 19.08.2025

Стаття прийнята до друку 18.09.2025